

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถาบันอุดมศึกษา เป็นสถาบันทางวิชาการที่สังคมมอบหมายให้ทำหน้าที่
สร้างสรรค์ความก้าวหน้าทางวิชาการ เพื่อก่อให้เกิดความเจริญของงานทางปัญญาและ
คุณธรรมแก่บุคคลและสังคม (วิจิตร ศรีสัจจาน 2518: 16) ภารกิจหลักที่สำคัญของ
สถาบันอุดมศึกษาจึงมีหน้าที่ความรับผิดชอบในการสร้างคนให้มีความรู้ ความเข้าใจ ความ
สามารถในวิชาการขั้นสูงที่พร้อมจะรับผิดชอบในหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย และ
สามารถใช้ความรู้ความคิดประยุกต์ใช้ในการทำงานได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ตลอดจน
การสร้างบุคลิกภาพ พัฒนานิสัยพฤติกรรมของนักศึกษา ให้พร้อมที่จะเป็นคนที่สมบูรณ์ มี
คุณธรรม จริยธรรม สามารถอยู่และทำงานร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข
และพร้อมที่จะช่วยสร้างสรรค์ประเทศให้เจริญก้าวหน้า (วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา
และคณะ 2527: 1) ผลผลิตที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานตามภารกิจก็คือบัณฑิตที่สำเร็จการ
ศึกษาออกไปรับใช้สังคม ซึ่งเป็นผลงานที่แสดงถึงความสามารถและประสิทธิภาพของสถาบัน
ตลอดจนน่าเชื่อถือเกียรติยศมาสู่สถาบัน ดังนั้นนักศึกษาจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้
ภารกิจดังกล่าวลุล่วงได้ดี เพราะนักศึกษาเป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญที่สุดในระบบการผลิตของ
สถาบันอุดมศึกษา และที่สำคัญวัตถุประสงค์นี้เป็นมนุษย์ เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความหลากหลายและมี
จิตใจ คนแต่ละคนย่อมมีเอกลักษณ์ มีศักยภาพที่แตกต่างกัน สถาบันอุดมศึกษาจึงต้อง
เข้าใจและสนใจในวัตถุประสงค์ที่ตนได้ และจัดระบบการศึกษาให้สอดคล้องกับผู้เรียน และได้
พัฒนาไปอย่างเต็มตามศักยภาพที่ควรจะเป็น สถาบันใดก็ตามที่รู้และเข้าใจในวัตถุประสงค์ของ
ตน คือ นักศึกษา และสามารถจัดระบบการดำเนินงานของตนทั้งในด้านการเรียนการสอน
การให้บริการ และการปกครอง แล้วก็ย่อมจะมีโอกาสประสบผลสำเร็จได้มากกว่าสถาบันที่
ผู้บริหารปราศจากความรู้ความเข้าใจในนักศึกษา (ประภอบ คุปรัตน์ 2530: 187,
202)

มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นสถาบันอุดมศึกษาที่ก่อตั้งขึ้นตามนโยบายการขยายโอกาสทางการอุดมศึกษาไปสู่ภูมิภาค และเพื่อส่งเสริมพัฒนาการศึกษาในส่วนภูมิภาคเป็นศูนย์ทางวิชาการ และเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (วิจิตรศรีสอ้าน 2518: 29) มหาวิทยาลัยขอนแก่นได้ก่อตั้งในปี พ.ศ. 2506 มีเนื้อที่ประมาณ 5,000 ไร่ และเปิดรับนักศึกษารุ่นแรกในปีการศึกษา 2507 เป็นต้นมา ปัจจุบันมหาวิทยาลัยขอนแก่นประกอบด้วย 15 คณะ และ 4 หน่วยงานเทียบเท่าคณะ เปิดสอนในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี 3 สาขาวิชา ระดับปริญญาตรี 40 สาขาวิชา ระดับประกาศนียบัตรบัณฑิต 2 สาขาวิชา ระดับปริญญาโท 18 สาขาวิชา และระดับเทียบเท่าปริญญาเอก 3 สาขาวิชา มีนักศึกษาทั้งหมด 6,173 คน และคณาจารย์ประจำ 1,195 คน การจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นการจัดการศึกษาที่มีบริการและสวัสดิการต่างๆ รวมทั้งที่พักอาศัยให้แก่นักศึกษา ทำให้นักศึกษาซึ่งมาจากที่ต่างๆทั่วประเทศได้เข้ามาอยู่ร่วมกันในมหาวิทยาลัย นักศึกษาเหล่านี้จะต้องปรับตัวและมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัย แต่ในสภาพการณ์ที่นักศึกษาเป็นจำนวนมากและเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และมีความแตกต่างกันหลากหลายมากมาย ในขณะที่มหาวิทยาลัยมีข้อจำกัดด้านทรัพยากรต่างๆ ย่อมเป็นการยากที่จะจัดการศึกษาและสภาพแวดล้อมให้สอดคล้อง และตอบสนองความต้องการและลักษณะปัญหาของนักศึกษาได้ และจากตัวเลขจำนวนนักศึกษาของมหาวิทยาลัยขอนแก่น 5 ปีย้อนหลัง กล่าวคือ ปีการศึกษา 2525-2529 มีนักศึกษาลาออกจำนวน 139 คน นักศึกษาหันสภาพการเป็นนักศึกษาเนื่องจากไม่มีต่อทะเบียนนักศึกษาและชำระค่าธรรมเนียมการศึกษา จำนวน 447 คน และนักศึกษาพักออกจำนวน 140 คน รวมนักศึกษาที่ไม่เรียนสำเร็จการศึกษาจำนวน 726 คน และจากรายงานผลการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิภาพการผลิตบัณฑิตของมหาวิทยาลัยในส่วนภูมิภาค ปีการศึกษา 2507-2517 (ทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ 2519: 41-45) พบว่า มหาวิทยาลัยขอนแก่นมีนักศึกษาสำเร็จการศึกษาตามกำหนดน้อยที่สุด คือ จำนวนโดยเฉลี่ยร้อยละ 51.03 การที่นักศึกษาเรียนไม่สำเร็จหรือไม่เรียน และที่เรียนนานเกินกำหนดเวลาของหลักสูตร ซึ่งมีจำนวนมีช้่นน้อย ย่อมก่อให้เกิดการสูญเสียทางการศึกษา ทำให้สูญเสียเงินค่าใช้จ่ายของรัฐ และสูญเสียเงินและเวลาของนักศึกษาด้วย วิธีการหนึ่งที่จะศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญในการวางแผนปรับปรุงการจัดการศึกษา และสภาพแวดล้อมของมหาวิทยาลัย คือ การศึกษาปัญหาและความต้องการของนักศึกษาในระหว่างที่ศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัย

ข้อมูลดังกล่าวจะมีคุณค่าและเป็นประโยชน์ในการนำไปปรับปรุงการจัดการศึกษา และการบริหารงานของมหาวิทยาลัยให้มีประสิทธิภาพและตรงประเด็นปัญหาและความต้องการ อันจะนำไปสู่การพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพตามที่พึงประสงค์และตามเป้าหมายของมหาวิทยาลัยได้

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อ

1. ศึกษาปัญหาและความต้องการของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น
2. ศึกษาเปรียบเทียบปัญหาและความต้องการของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น จำแนกตามเพศ ระดับชั้นปี และสาขาวิชา
3. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาและความต้องการของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น

คำถามในการวิจัย

1. ปัญหาและความต้องการของนักศึกษาในแต่ละด้านเป็นอย่างไร
2. ปัญหาและความต้องการของนักศึกษา จำแนกตามเพศ ชั้นปี และสาขาวิชา มีความแตกต่างกันหรือไม่
3. ปัญหาและความต้องการของนักศึกษามีความสัมพันธ์กันหรือไม่

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาปัญหาและความต้องการของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น ระดับปริญญาตรี ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2530
2. ตัวแปรที่ศึกษาในการเปรียบเทียบปัญหาและความต้องการของนักศึกษาแต่ละประเภท มีดังนี้

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

2.1.1 เพศ แบ่งเป็นเพศชายและเพศหญิง

2.1.2 ระดับชั้นปี แบ่งเป็น ชั้นปีที่ 1 ชั้นปีที่ 2 ชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4

2.1.3 สาขาวิชา แบ่งเป็น 4 สาขาวิชา ได้แก่ สาขามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ สาขาวิทยาศาสตร์กายภาพ สาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ และสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ ซึ่งแบ่งตามการจัดการเรียนการสอนและการดำเนินงานภายในมหาวิทยาลัย

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ปัญหาและความต้องการของนักศึกษา 12 ด้าน

ดังนี้

2.2.1 ด้านสุขภาพ

2.2.2 ด้านการเงิน

2.2.3 ด้านบุคลิกภาพ

2.2.4 ด้านเพศ

2.2.5 ด้านเพื่อนและการเข้าสังคม

2.2.6 ด้านศาสนาและศีลธรรม

2.2.7 ด้านการปรับตัวทางการเรียน

2.2.8 ด้านหลักสูตรการศึกษา

2.2.9 ด้านการสอนและความสัมพันธ์กับอาจารย์

2.2.10 ด้านกิจกรรมนักศึกษา

2.2.11 ด้านหอพักและบรรยากาศทั่วไป

2.2.12 ด้านการบริหารงานของมหาวิทยาลัย

ข้อตกลงเบื้องต้นของการวิจัย

1. เนื่องจากหลักสูตรระดับปริญญาตรีส่วนมากเป็นหลักสูตรเรียน 4 ปี แต่บางหลักสูตรกำหนดให้เรียน 5 ปี และ 6 ปี เช่น หลักสูตรสาขาวิชาเภสัชศาสตร์ ต้องเรียน 5 ปี หลักสูตรทันตแพทยศาสตร์ และแพทยศาสตร์ ต้องเรียน 6 ปี ผู้วิจัยจึงนับนักศึกษาที่

อยู่ที่ 5 และปี 6 ตามหลักสูตรนั้นเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 4 รวมทั้งนักศึกษาที่เรียนเกินกำหนดเวลาของมหาวิทยาลัยที่ให้โอกาสนักศึกษาใช้เวลาเรียนได้ไม่เกิน 2 เท่าของเวลาเรียนของหลักสูตร

2. เอกสารต่างๆที่ใช้ประกอบการศึกษา เช่น รายงานการประชุมต่างๆของมหาวิทยาลัย ประกาศข้อบังคับต่างๆ ใบรายงานผลการศึกษานักศึกษา ใบสมัครขอรับทุนการศึกษา และบันทึกต่างๆของมหาวิทยาลัย เป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้ เนื่องจากเป็นงานของราชการซึ่งต้องบันทึกไว้อย่างระมัดระวังและถูกต้อง

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ปัญหา หมายถึง สภาพการณ์ตามการรับรู้ที่นักศึกษาประสบ ซึ่งก่อให้เกิดความยุ่งยาก คับข้องใจ วิตกกังวล ไม่สบายใจเกี่ยวกับสุขภาพ การเงิน บุคลิกภาพ เพศ เพื่อน และการเข้าสังคม ศาสนาและศีลธรรม การปรับตัวทางการเรียน หลักสูตรการศึกษา การสอนและความสัมพันธ์กับอาจารย์ กิจกรรมนักศึกษา หอพักและบรรยากาศทั่วไป และการบริหารงานของมหาวิทยาลัย

ความต้องการ หมายถึง ความคาดหวังที่นักศึกษาพึงประสงค์ให้มหาวิทยาลัยช่วยเหลือในด้านสุขภาพ การเงิน บุคลิกภาพ เพศ เพื่อนและการเข้าสังคม ศาสนาและศีลธรรม การปรับตัวทางด้านการศึกษา หลักสูตรการศึกษา การสอนและความสัมพันธ์กับอาจารย์ กิจกรรมนักศึกษา หอพักและบรรยากาศทั่วไป และการบริหารงานของมหาวิทยาลัย

นักศึกษา หมายถึง นักศึกษาระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัยขอนแก่นทุกชั้นปีที่กำลังศึกษาในคณะต่างๆ และลงทะเบียนเรียนในภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2530

สาขาวิชา หมายถึง สาขาวิชาที่เปิดสอนในมหาวิทยาลัยขอนแก่น ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 สาขาวิชา คือ

1. สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ หมายถึง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และคณะศึกษาศาสตร์
2. สาขาวิทยาศาสตร์กายภาพ หมายถึง คณะวิทยาศาสตร์ และคณะวิศวกรรมศาสตร์

3. สาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพ หมายถึง คณะเกษตรศาสตร์ คณะเทคโนโลยี และคณะสัตวแพทยศาสตร์

4. สาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพ หมายถึง คณะแพทยศาสตร์ คณะพยาบาลศาสตร์ คณะเทคนิคการแพทย์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ คณะเภสัชศาสตร์ และคณะทันตแพทยศาสตร์

ขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การเลือกกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ นักศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น ระดับปริญญาตรี ทุกชั้นปีที่กำลังศึกษาในภาคการศึกษาปลาย ปีการศึกษา 2530 การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยเริ่มด้วยการหาขนาดจำนวนตัวอย่างตามหลักเกณฑ์ของเครชชี และ มอร์แกน (Krejcie and Morgan 1970: 607-609) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 361 คน จากนั้นหาสัดส่วนโดยแยกตามเพศ ระดับชั้นปี และสาขาวิชา แล้วใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ตามจำนวน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสำรวจปัญหาและความต้องการของนักศึกษาที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยการศึกษาจากเอกสารงานวิจัยต่างที่เกี่ยวข้อง แนวคิดและทฤษฎีการบริหารกิจการนิสิตนักศึกษา ตลอดจนการสัมภาษณ์นักศึกษาอย่างไม่เป็นทางการ แบบสำรวจนี้แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัวของผู้ตอบ ได้แก่ เพศ ระดับชั้นปี คณะที่ศึกษา ผลการเรียน จำนวนเงินที่ได้รับ อาชีพของผู้อุปการะ รายได้ของผู้อุปการะ และที่พักอาศัยของผู้อุปการะ

ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัญหาของนักศึกษา ข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า จำนวน 59 ข้อ

ตอนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับความต้องการของนักศึกษา ข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า จำนวน 35 ข้อ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองส่วนหนึ่ง และขอความร่วมมือจากนักศึกษาและอาจารย์บางท่านช่วยในการประสานงานแจกและเก็บรวบรวมแบบสำรวจให้อีกบางส่วน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ SPSSX (The Statistical Package for the Social Sciences Version X) และใช้สถิติในการวิเคราะห์ดังนี้—ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนตัว วิเคราะห์ด้วยค่าความถี่และร้อยละ ข้อมูลระดับปัญหาและความต้องการวิเคราะห์ด้วยค่าความถี่และร้อยละ ส่วนการเปรียบเทียบปัญหาและความต้องการของนักศึกษาเป็นรายค่าน จำแนกตามตัวแปร วิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนสามทาง และวิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยโดยใช้วิธีของดันคัน (Duncan's New Multiple Range Test) สำหรับการหาความสัมพันธ์ระหว่างปัญหาและความต้องการของนักศึกษา วิเคราะห์โดยการหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลการวิจัยนี้จะช่วยให้ผู้บริหารมหาวิทยาลัย อาจารย์ และบุคลากรฝ่ายต่างๆ ได้เข้าใจและทราบถึงปัญหาและความต้องการของนักศึกษาถูกต้องและตรงประเด็น ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาและสนองตอบความต้องการได้ถูกต้อง เหมาะสม และทันต่อเหตุการณ์

2. ข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อมหาวิทยาลัยที่จะใช้เป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนานักศึกษา ที่จะนำไปสู่การผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพตรงตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัย

3. ทำให้ทราบและเข้าใจปัญหาและความต้องการของนักศึกษาต่อการจัดประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมในมหาวิทยาลัย ซึ่งจะนำไปสู่การวางแผนพัฒนามหาวิทยาลัยให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลยิ่งขึ้น

4. เป็นพื้นฐานในการศึกษาปัญหาและความต้องการของนักศึกษา ซึ่งสามารถใช้เป็นรากฐานของการศึกษาเปรียบเทียบกับสถาบันอื่นๆ และในอนาคตต่อไป ซึ่งจะก่อให้เกิดความเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง และการทำนายตามวิธีทางวิทยาศาสตร์

ลำดับขั้นตอนในรายงานการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้แบ่งลำดับขั้นตอนในการรายงานการวิจัยออกเป็น 5 บท ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ ประกอบด้วย ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ข้อตกลงเบื้องต้น คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย ขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย และลำดับขั้นตอนในรายงานการวิจัย

บทที่ 2 วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ลักษณะและธรรมชาติของนักศึกษา ประเภทของนักศึกษา ปัญหาและความต้องการของนักศึกษา แนวคิดในการพัฒนานักศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่นและลักษณะทั่วไปของนักศึกษา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาและความต้องการของนักศึกษาทั้งในและต่างประเทศ

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ลักษณะของแบบสำรวจ การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

ภาคผนวก ก. รายละเอียดของแบบสำรวจที่ใช้ในการวิจัย

ข. ตารางแสดงคำร้อยละของภาพรวมของนักศึกษาที่มีปัญหาและความต้องการทั้ง 12 ด้าน